

SYSSELSÄTTNINGSPOLITIKEN

I detta faktablad förklaras hur EU:s sysselsättningspolitik har utvecklats, från dess ursprung till nuvarande prioriteringar, med dess viktigaste inslag. Här beskrivs den europeiska sysselsättningsstrategin från 1997, åtagandena att förbättra arbetsmarknaden i Europa 2020-strategin och handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter (2021), vilket innebar en högre ambitionsnivå på området. Även om medlemsstaterna har kvar huvudansvaret för sysselsättningspolitiken, har EU-lagstiftningen betydelse på vissa områden, och EU övervakar hur sysselsättningspolitiken genomförs.

RÄTTSLIG GRUND

- Artikel 3.3 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget).
- Artiklarna 8–10, 145–150, 156–159 och 162–164 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

MÅLEN FÖR EU:S SYSSELSÄTTNINGSPOLITIK

Enligt artikel 3 i EU-fördraget är EU skyldig att sträva efter full sysselsättning och sociala framsteg. I artikel 9 i EUF-fördraget fastslås att målet att uppnå en hög sysselsättningsnivå måste beaktas i utformningen och genomförandet av EU:s politik och verksamhet på alla politikområden. Medlemsstaterna och EU måste arbeta för att utveckla en samordnad sysselsättningsstrategi, särskilt för att främja en kvalificerad, utbildad och anpassningsbar arbetskraft, och arbetsmarknader som är mottagliga för ekonomiska förändringar, enligt beskrivningen i artikel 145 i EUF-fördraget.

VAD HAR EU:S SYSSELSÄTTNINGSPOLITIK UPPNÅTT?

A. Från de tidiga åren (1950- till 1990-talet) och till målen efter 2020

Redan på 1950-talet fick arbetstagarna **återanpassningsstöd** i Europeiska kol- och stålgemenskapen. Stödet gavs till arbetstagare i kol- och stålsektorn som riskerade att bli arbetslösa när branschen omstrukturerades. Europeiska socialfonden inrättades 1957 och var det viktigaste verktyget i kampen mot arbetslöshet (se faktablad [3.6.2](#)).

På 1980-talet och i början av 1990-talet var **handlingsprogrammen för sysselsättning** inriktade på särskilda målgrupper, och en rad observations- och dokumentationssystem inrättades.

Eftersom många medlemsstater kämpade med hög arbetslöshet inleddes med 1993 års vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning en diskussion om EU:s strategi för ekonomi och sysselsättning, och för första gången sattes **sysselsättningsfrågan överst på EU:s dagordning**.

I Amsterdamfördraget från 1997 tillkom ett nytt kapitel om sysselsättning, som lade grunden för inrättandet av en **europeisk sysselsättningsstrategi** och den permanenta sysselsättningskommittén med rådgivande funktion för att främja

samordning mellan medlemsstaternas sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik. Medlemsstaterna fortsätter dock att ha huvudansvaret för sysselsättningspolitiken. Fördragets införande av ett "**socialt protokoll**" gjorde arbetsmarknadens parter mer delaktiga (se faktablad [3.6.7](#)).

Det extrainsatta toppmötet om sysselsättning i Luxemburg i november 1997 var startskottet för den europeiska sysselsättningsstrategin, tillsammans med den öppna samordningsmetoden – den så kallade Luxemburgprocessen – en årlig cykel för samordning och övervakning av den nationella sysselsättningspolitiken, som bygger på medlemsstaternas åtagande att fastställa ett antal gemensamma mål och riktmärken. I den europeiska sysselsättningsstrategin fick en hög sysselsättningsnivå samma prioritet som de makroekonomiska målen om tillväxt och stabilitet.

År 2000 kom Europeiska rådet i Lissabon överens om det nya strategiska målet att göra EU till den "**mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomin i världen**", med full sysselsättning som det övergripande målet för sysselsättnings- och socialpolitiken, och om konkreta mål som skulle uppnås till 2010 (Lissabonstrategin).

Efter finanskrisen 2007–2008 antogs 2010 **Europa2020-strategin**, och den europeiska planeringsterminen infördes för att underlätta samordningen av finanspolitiken och den ekonomiska politiken. Denna 10-åriga strategi för sysselsättning och smart och hållbar tillväxt för alla fastställde för första gången ett antal **överordnade mål**, bland annat att öka deltagandet på arbetsmarknaden för personer i åldern 20–64 år till 75 % fram till 2020. Medlemsstaterna var tvungna att omvandla alla överordnade mål till nationella mål.

Kommissionen presenterade 2017 den **europeiska pelaren för sociala rättigheter**, som innehåller 20 viktiga principer och rättigheter som ska ligga till grund för förnyad konvergens mot bättre arbets- och levnadsvillkor. Den åtföljs av en "social resultattavla" för att övervaka framsteg. Vid det sociala toppmötet i Göteborg i november 2017 framhöll Europaparlamentet, Europeiska unionens råd och Europeiska kommissionen sitt gemensamma åtagande genom att anta en **gemensam förklaring** om den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

I handlingsplanen för genomförande av europeiska pelaren för sociala rättigheter från 2021 fastställs tre överordnade EU-mål som ska uppnås senast 2030. Två gällde sysselsättning och kompetens:

- Sysselsättning: minst 78 % av befolkningen mellan 20 och 64 bör ha en anställning senast 2030.
- Kompetens: minst 60 % av alla vuxna bör varje år delta i någon utbildning.

B. Stärkt samordning och övervakning

I den årliga övervakningscykeln för sysselsättningspolitiken i den europeiska planeringsterminen ingår följande delar:

- **Riktlinjer för sysselsättning**, utarbetade av kommissionen och antagna av rådet efter samråd med parlamentet.
- **En gemensam sysselsättningsrapport**, offentliggjord av kommissionen och antagen av rådet.
- **Nationella reformprogram**.

- **Landrapporter och landsspecifika rekommendationer**, utarbetade av kommissionen och de senare antagna av rådet.

De fyra sysselsättningsriktlinjerna (artikel 148 i EUF-fördraget) anger strategiska mål för den nationella sysselsättningspolitiken och innehåller politiska prioriteringar inom sysselsättning, utbildning och social delaktighet. Dessa riktlinjer ingår i de **åttaintegrerade riktlinjerna** som också innehåller fyra allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken (artikel 121 i EUF-fördraget).

Sysselsättningsriktlinjerna har successivt anpassats till principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter (se faktablad [3.6.1](#)) och har integrerat delar som rör covid-19-krisen, den gröna och digitala omställningen, rättvisa under den gröna omställningen, FN:s mål för hållbar utveckling och den ryska invasionen av Ukraina.

Kommissionen föreslog en **reviderad social resultattavla** (bifogad till handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter). Den består av 17 huvudindikatorer, godkända av rådet, som bedömer medlemsstaternas resultat på sysselsättningsområdet och det sociala området utifrån tre huvudområden: i) lika möjligheter, ii) rättvisa arbetsvillkor samt iii) socialt skydd och inkludering.

C. Bindande lagstiftning

På grundval av de bestämmelser i EUF-fördraget som rör sociala frågor samt fri rörlighet har flera direktiv, förordningar och beslut antagits för att säkerställa minimistandarder i hela EU på följande centrala områden:

- **Arbetsmiljö:** allmänna och särskilda rättigheter och skyldigheter, arbetsutrustning, särskilda risker, t.ex. farliga ämnen, cancerframkallande ämnen (se faktablad [3.6.5](#)).
- **Lika möjligheter för kvinnor och män:** likabehandling i arbetslivet, graviditet, mammaledighet, föräldraledighet (se faktablad [3.6.9](#)).
- **Skydd mot diskriminering** på grund av kön, ras, religion, ålder, funktionshinder och sexuell läggning (se faktablad [3.6.9](#)).
- **Arbetsförhållanden:** minimilön, deltidsarbete, arbetstagare på digitala plattformar, visstidsanställning, arbetstid, sysselsättning bland unga, information till och samråd med arbetstagare (se faktablad [3.6.6](#)).
- **Stödtjänster:** utökat samarbete mellan de offentliga arbetsförmedlingarna.
- **Fri rörlighet för arbetstagare:** likabehandling, tillgång till sociala förmåner (se faktablad [2.1.5](#)).
- **Utstationering av arbetstagare:** varaktighet, lön, sektorer som omfattas (se faktablad [2.1.13](#)).

D. Samordning genom rekommendationer och andra politiska initiativ

Förutom den "bindande lagstiftning" som anges ovan bidrar andra åtgärder till ökad samordning mellan EU:s medlemsstater genom "icke-bindande lagstiftning", däribland icke-bindande rådsrekommendationer och andra politiska initiativ från kommissionen.

- Den **europiska ungdomsgarantin** har som mål att säkerställa att alla under 30, inom en period av fyra månader efter att de blivit arbetslösa eller avslutat sin formella utbildning, får ett erbjudande om anställning, vidareutbildning, en lärlingsplats eller en praktikplats av hög kvalitet.
- En **rådsrekommendation omlångtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden** är inriktad på registrering, ingående individuella bedömningar och avtal om återinträde på arbetsmarknaden som ska erbjudas personer som är registrerade som långtidsarbetslösa.
- Den **europiska kompetensagendan** innehåller 12 åtgärder som rör kompetens för arbete, inrättade för att se till att rätten till utbildning och livslångt lärande gäller i hela EU. Året som slutade den 8 maj 2024 utsågs till "Europaåret för kompetens" och syftade till att ta itu med kompetensbristen i EU och främja omskolning och kompetenshöjning för att hjälpa människor att få jobb av hög kvalitet.
- I en **rekommendation från kommissionen om effektivt aktivt sysselsättningsstöd** till följd av covid-19-krisen beskrivs en strategi för en gradvis övergång från nödatgärder som vidtagits för att bevara arbetstillfällen under pandemin till nya åtgärder som behövs för en återhämtning med ökad sysselsättning.
- Den **strategiska ramen för arbetsmiljö 2021–2027** innehåller viktiga utmaningar och strategiska mål för hälsa och säkerhet i arbetet samt åtgärder och instrument för att hantera dem.
- Den **europiska strategin för vård och omsorg** syftar till att säkerställa högkvalitativa, överkomliga och tillgängliga vård- och omsorgstjänster i hela EU, och att förbättra situationen för både vårdtagare och vårdgivare, professionella såväl som informella.
- **Konkurrenskraftskompassen**, som lades fram i januari 2025, består av ett antal initiativ som syftar till att återställa Europas dynamik, öka den ekonomiska tillväxten och samtidigt stärka Europas förmåga att locka till sig talanger, främja innovation och upprätthålla konkurrenskraften i en snabbt föränderlig global ekonomi. Centralt för denna strategi är följande:
 - [Kompetensunionen](#), som är inriktad på att framtidssäkra Europas arbetskraft genom kompetenshöjning och omskolning för arbetstagare och hjälpa industrier på tillbakagång att bli sektorer med hög tillväxt. Ett viktigt inslag är [kompetensgarantin](#), som lanserades i november 2025 och ger riktat stöd till arbetstagare som går in i nya branscher,
 - [Givna för en ren industri](#), som syftar till att säkra Europas industriella ledarskap i den gröna omställningen med initiativ såsom 2026 års förslag till en [förordning om acceleration av industrins omställning](#) vars syfte är att bevara industri- och tillverkningsjobb av hög kvalitet och koppla utländska investeringar till skapandet av sysselsättning i Europa.
- [Färdplanen för sysselsättning av hög kvalitet](#), som lanserades i december 2025, syftar till att främja rättvis och stabil sysselsättning i hela EU, med fokus på

den gröna och den digitala omställningen, bättre arbetstagarrättigheter och inkluderande arbetsmarknadsreformer. Den prioriterar social dialog, offentliga tjänster och investeringar för att säkerställa arbetstillfällena av hög kvalitet och samtidigt hjälpa arbetstagare och företag att anpassa sig till demografiska och tekniska förändringar. Senast i slutet av 2026 kommer kommissionen att föreslå en lag om arbetstillfällena av hög kvalitet i syfte att ytterligare skydda arbetstagare och samtidigt stödja produktivitet och konkurrenskraft.

- I [rådets rekommendation om humankapital](#) från mars 2026, som föreslogs av kommissionen i den europeiska planeringsterminens höstpaket 2026, uppmanas medlemsstaterna att investera mer i utbildning och kompetens, särskilt inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, för att förbättra människors grundläggande färdigheter och mobilisera offentlig och privat finansiering.

Dessa initiativ kommer att kompletteras med en [ny handlingsplan för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter](#) under 2026.

E. Stöd till EU:s finansieringsinstrument

Ett antal EU-finansieringsprogram ger stöd på sysselsättningsområdet.

- **Europeiska socialfonden+** är EU:s viktigaste instrument när det gäller att investera i människor och den samlar ett antal fonder och program, särskilt Europeiska socialfonden, sysselsättningsinitiativet för unga, fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt och programmet för sysselsättning och social innovation.
- **Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter för uppsagda arbetstagare** stöder de personer som har förlorat sina jobb till följd av stora strukturförändringar i världshandeln, digitalisering, automatisering och omställningen till en koldioxidsnål ekonomi.
- **Faciliteten för återhämtning och resiliens**, kärnan i [NextGenerationEU](#), är ett tillfälligt instrument för att stödja reformer och investeringar som medlemsstaterna genomför mellan februari 2020 och december 2026. Syftet är att dämpa konsekvenserna av covid-19-pandemin och göra EU:s ekonomier och samhällen mer hållbara samt bättre rustade för de utmaningar och möjligheter som den gröna och digitala omställningen medför.
- **React-EU** (återhämtningsstöd för sammanhållning och till Europas regioner) är ett tillägg till strukturfondsprogrammen för 2014–2020 och ett komplement till anslagen från Sammanhållningsfonden för 2021–2027. Det bygger vidare på krisanterings- och krisberedskapsåtgärderna genom investeringsinitiativet mot effekter av coronaviruset och investeringsinitiativet mot effekter av coronaviruset plus.
- **Sure** (stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation) gav ekonomiskt stöd till medlemsstaterna under covid-19-krisen, vilket möjliggjorde system för korttidsarbete eller liknande åtgärder för att skydda arbetstillfällena och arbetstagare.

- **Fonden för en rättvis omställning** syftar till att minska de sociala och ekonomiska kostnaderna för omställningen till en klimatneutral ekonomi genom att hjälpa människor att anpassa sig till en föränderlig arbetsmarknad. Det är den första pelaren i mekanismen för en rättvis omställning, som också är en del av den europeiska gröna given.
- **Kompetensgarantin** syftar till att förebygga arbetslöshet bland arbetstagare genom att stödja deras övergång från sektorer på tillbakagång till nya och strategiska sektorer, i linje med [Europeiska konkurrenskraftsfonden](#). Ett första pilotprojekt för kompetensgarantin med en budget på 14,5 miljoner euro kommer att stödja arbetstagare från fordonsindustrin och dess leveranskedja under 2026.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Parlamentets roll på detta område har gradvis förändrats. Sedan Amsterdamfördraget trädde i kraft måste rådet **samråda om riktlinjerna för sysselsättning** med parlamentet innan de antas.

Parlamentet gav sitt **fulla stöd till Europa 2020-strategin**. Många **initiativ för att bekämpa ungdomsarbetslösheten** har sitt ursprung i parlamentets förslag på konkreta och praktiska åtgärder, till exempel EU:s ungdomsgaranti och miniminormer för praktiktjänstgöring. I sin resolution om [ungdomsarbetslöshet från juli 2014](#) efterlyste parlamentet en **rättslig EU-ram med miniminormer för genomförandet av ungdomsgarantin**, som skulle inbegripa kvalitet på lärlingsutbildningar och där alla mellan 25–30 år också skulle ingå. I en [resolution från 2018 om EU:s nästa långtidsbudget](#) begärde parlamentet kraftigt ökade anslag för genomförandet av ungdomssysselsättningsinitiativet. I oktober 2020 antog parlamentet en [resolution där man uttryckte oro över att ungdomsgarantin var frivillig](#) (för närvarande en rådsrekommendation) och uppmanade kommissionen att föreslå ett bindande instrument.

Parlamentet avvisade också oavlönad praktik och uppmanade kommissionen att se över befintliga EU-instrument, såsom kvalitetskriterierna för praktikprogram och den europeiska ramen för ändamålsenliga lärlingsutbildningar av god kvalitet. Parlamentet insisterade på att kvalitetskriterier skulle införlivas i erbjudandena till ungdomar, inbegripet principen om rättvis ersättning till praktikanter, tillgång till socialt skydd, hållbar sysselsättning och sociala rättigheter för att ramen från 2014 skulle bli ett starkare lagstiftningsinstrument. Efter denna uppmaning, och för att ta itu med några av dessa problem, lade kommissionen i mars 2024 fram ett förslag till ett praktikantdirektiv som ska förbättra och genomdriva arbetsvillkoren för praktikanter och motverka att reguljära anställningsförhållanden kamoufleras till praktik, och ett förslag till [översyn av rådets rekommendation om förstärkta kvalitetskriterier för praktikprogram](#). Parlamentet och rådet förhandlar för närvarande om förslaget till praktikantdirektiv.

Vidare gav parlamentet i en [resolution om långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden från 2015](#) sitt stöd till tillvägagångssättet i rådets **rekommendation om långtidsarbetslöshet**. Parlamentets ihärdiga **arbete för kompetensutveckling** hade betydelse för den europeiska kompetensagendan. [Parlamentet har betonat vikten av livslångt lärande och yrkesutbildning](#), inbegripet fortbildning och

omskolning. Parlamentet har gång på gång uppmanat kommissionen och medlemsstaterna att inrätta ett europeiskt område för yrkesutbildning.

Parlamentets [resolution från 2019 om den europeiska planeringsterminen](#) betonade att **EU:s sociala mål och åtaganden är lika viktiga som dess ekonomiska mål**. I en [resolution om EU:s riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik](#) (10 juli 2020) efterlyste Europaparlamentets ledamöter radikala åtgärder för att **dämpa den chock som framför allt pandemin orsakat** och en översyn av riktlinjerna. De betonade också behovet av att ta itu med ungdomsarbetslösheten genom en förbättrad ungdomsgaranti.

I samband med att energi- och levnadskostnadskrisen bredde ut sig uppmanade parlamentet, i sin [resolution om sysselsättningsprioriteringar och sociala prioriteringar för 2023](#), medlemsstaterna och kommissionen att prioritera bekämpningen av arbetslöshet, stärka Sure-instrumentet i syfte att stödja system för korttidsarbete, arbetstagares inkomster och arbetstagare som tillfälligt permitterats på grund av de stigande energipriserna och att begränsa effekterna av asymmetriska chocker.

I sin [resolution från 2025 om den europeiska planeringsterminen för samordning av den ekonomiska politiken](#) välkomnade parlamentet de incitament till sociala framsteg som förväntas i den nya handlingsplanen för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och färdplanen för arbetstillfällen av god kvalitet. Parlamentet efterlyste också åtgärder för att säkerställa att AI och algoritmisk verksamhetsledning i arbetslivet respekterar arbetstagarnas rättigheter.

Parlamentet har dessutom redogjort för sin ståndpunkt om AI på arbetsplatsen i sin [resolution om digitalisering, artificiell intelligens och algoritmisk verksamhetsledning på arbetsplatsen](#) (17 december 2025).

I sin [resolution om ett direktiv för en rättvis omställning i arbetslivet](#) (20 januari 2026) föreslog parlamentet rekommendationer till kommissionen om att inrätta en unionsram med politiska åtgärder till stöd för regioner som påverkas av den gröna och den digitala omställningen.

Detta faktablad har utarbetats av Europaparlamentets utredningsavdelning för transport, sysselsättning och sociala frågor. Mer information finns på webbplatsen för [utskottet för sysselsättning och sociala frågor](#).

Victor Manuel Martinez Garzon
03/2026